

A KÖZÖSSÉGI PORTÁLOKON ELKÖVETETT SZEMÉLYISÉGI JOGSÉRTÉSEK KÖZÖS ATTRIBÚTUMAI¹

Bakos-Kovács Kitti

adjunktus

Szegedi Tudományegyetem

„Minden gyermekben megvan a cselekvési vágy és a világmindenség megismerésének igénye, csak annak kibontakoztatását kell elősegíteni”.

(Maria Montessori)

1. Bevezetés

A közösségi portálok üzemeltetői által nyújtott szolgáltatások használata ma már mind a magánéletben, mind pedig az üzleti szférában közkedvelt; a mindennapok részévé vált mind a gyermekek, mind pedig a felnőttek körében. A közösségi médiafelület teret ad az egyén személyiségének online módon történő kibontakoztatására, hatékony szolgálja a személyek közötti kapcsolattartást és a szabad vélemény-nyilvánítást tértől és időtől függetlenül, ugyanakkor azonban megfelelő nyilvánosság mellett teremt táptalajt más személyek személyiségi jogainak megsértésére. Ebből fakadóan nem mellőzhető a polgári jogi személyiségvédelem meglévő jogintézményeinek az információs technológiai fejlődés következtében megjelent, a számítógépes alkalmazások ugrásszerű térnyerése által generált és tömegessé váló életviszonyokra történő adekvát alkalmazása és értelmezése.

Jelen tanulmány fókuszában annak vizsgálata áll, hogy a közösségi média-felületen navigált felhasználói cselekmények révén bekövetkező vagy azok révén elkövetett személyiségi jogsértések – a polgári jogi személyiségvédelem szempontjából – milyen közös attribútumokkal rendelkeznek a jogsértést elkövető, illetve az azt elszenvedett személye, az elkövetés helye, a jogsértő cselekmény, továbbá a károsító eredmény beállása tekintetében. A közösségi média-felületen elkövetett személyiségi jogsértések minősítése nem függetleníthető a személyiségvédelem általános generálklauzulájától, valamint a törvényben nevesített egyes személyiségi jogoktól, különös tekintettel a magánélet és a nyilvánosság közötti határvonal elmosódására és speciális értelmezésére.

2. A jogsértés elkövetésének „színtere”

A személyiségi jogi jogsértés elkövetésének „színtere” alatt nem a jogsértő magatartás kifejtésének földrajzi-fizikai helyét értjük, hanem azt a *virtuális közeget*, amelyben a felhasználói cselekményt megvalósították. Ebből fakadóan a közösségi portálokon elkövetett személyiségi jogsértések alapvető megkülönböztető ismérve, hogy a jogsértő magatartást megvalósító *felhasználói cselekmények kifejtésére online formában* kerül sor akként, hogy

¹ Készült „Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesülése a jogrendszeren belül” című ELTE–PPKE–SZTE közös jogtudományi kutatás keretében az IM támogatásával a NAIH és a AJBH együttműködésével.

a jogsértés következtében beáll *eredmény realizálódhat egyrészt online formában* (akár a közösségi portál felületén, akár azon kívül, más internetes tartalom-szolgáltatások révén), másrészt pedig a közösségi portálokról jogellenesen letöltött képek vonatkozásában *offline módon nyomtatott sajtó útján* is.²

A virtuális közeg meghatározásával összefüggésben *redukcióként* kell értelmezni, hogy az interneten regisztrált felhasználói fiókokhoz szűkebb körnek tekinthető a közösségi portálok működése.³ További szűkítésként kívánjuk rögzíteni, hogy a közösségi média-felületen megvalósult személyiségi jogsértések általános jellemzőinek a bemutatása és lehető legmagasabb fokú absztrakciója során megállapításainkat a Facebook-alkalmazásra redukáljuk annak piacvezető szerepére és pozíciójára tekintettel.⁴ A szűkítést a hazai bírói gyakorlat mélyreható elemzése is alátámasztja: a közösségi média-felületeken megvalósult személyiségi jogi sérelmeket szinte minden esetben a Facebook portálon követték el; elenyésző számban jelentek meg olyan eseti döntések, amelyek a Facebook-ra feltöltött és megosztott adatok és videó-felvételek *mellett* a Youtube alkalmazás⁵ és a LinkedIn professzionális portál⁶ használatával is megvalósították a jogsértést.

3. A jogsértés elkövetője⁷

A közösségi média felületén bármely természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli jogalany regisztrációt követően hozhat létre *felhasználói fiókot*,⁸ amelyet a továbbiakban a *magánszféra egy szegmensét leképező és az online térben megjelenő „alapegységeként” kezelünk*, és a közösségi portálok virtuális világának informatikai szóhasználatával megegyezően „közösségi média-profilnak” vagy más néven „*személyiség-profiloknak*” nevezzük.⁹

² BORONKAY Miklós: *A képmáshoz fűződő jog legújabb bírói gyakorlata*. Magánjogot Oktató Fialatok tizenegyedik, valamint a Magánjogot Oktatók Egyesületének nyolcadik éves rendes konferenciáján elhangzott előadás, Budapest, 2017.05.26.

³ Uo. 14-15.; BAKOS-KOVÁCS Kitti: *Magánélet a hálózat csapdájában – a személyiségprofilok jogi értékelése*. Készült „Az Alaptörvény VI. cikkelyének érvényesítése a jogrendszeren belül” című ELTE-PPKE-SZTE közös jogtudományi kutatás keretei között az IM támogatásával a NAIH és a AJBH együttműködésével; 2017. (megjelentetés alatt).

⁴ MARSSEN, Paul: *f-commerce FAQ*. http://digitalintelligencetoday.com/downloads/f-commerce_FAQ.pdf (2017. április 7.) 3-5.; A 165/2011. (XII. 20.) AB határozat szerint a magáncélú közlések, honlapok, blogok, közösségi portálok nem kezelhetők együtt a tömegek tájékoztatását célzó internetes újságokkal, hírportálokkal. Ugyanakkor a 19/2014. (V. 30.) AB határozat szerint a közösségi oldalak között is különbséget kell tenni aszerint, hogy szerkesztett tartalmat hordoznak, vagy nincs szerkesztőjük, ezért nem is lépnek fel a tájékoztatás igényével, céljuk az internetes közösséghez tartozók közti eszmecsere (BDT 2016.3441.).

⁵ BDT 2016.3441.; 14-H-PJ-2015-103.

⁶ FIT-H-PJ-2016-518.

⁷ Jelen fejezet rész kidolgozása a BAKOS-KOVÁCS, 2017. megjelentetés alatt álló tanulmány alapján készült.

⁸ BAKOS-KOVÁCS Kitti: *Conclusion of contracts on social network sites with regard to F-commerce*. In: *Harmonizacija srpskog i madarskog prava sa pravom Evropske unije / A szerb és a magyar jog harmonizációja az Európai Unió jogával / Harmonisation of Serbian and Hungarian Law with the European Union Law*, Tematski zbornik / Tematicus Tanulmánykötet / Thematic Collection of Papers, Volume IV., Faculty of Law Novi Sad Publishing Center, Novi Sad, 2016. 522.

⁹ A profil vagy oldal fenntartójának mindig az azt létrehozó természetes személy, jogi személy vagy jogi személyiség nélküli jogalany tekinthető, míg a közösségi média-felületet üzemeltető vállalkozás üzemeltetőnek vagy szolgáltatónak minősül.

Diszkrepanciaként értékelhető, ha a felhasználó nem valódi adatokkal hozza létre a fiókot vagy visszaélészerű regisztrációt valósít meg (a felhasználó ezen cselekménye az általános szerződési feltételekbe ütközik). Ez bizonytalanságot okoz annak megítélésében, hogy *a jognyilatkozatot tevő személy rendelkezik-e – jogi szempontból – cselekvőképességgel, illetve a jogsértő cselekmény kifejtése során belátási- és vétőképességgel*, ennek megfelelően a személyiség jogi sérelem elkövetése során látja-e előre magatartásának következményeit, alkalmazható-e vele szemben szubjektív jogalapú szankció.

A „*Terms of Conditions*” 4.5. pontja értelmében 13 év alatti személy nem regisztrálhat a Facebook-on, valamint nem veheti igénybe a közösségi portál szolgáltatásait, ugyanakkor azonban az alábbiakat nem blokkolják a gépi algoritmusok:

- a) A közösségi média-felületen listázható a keresőmotorok révén olyan személyiségprofil, amely ezen követelménynek nem tesz eleget (például a feltöltött képek alapján egyértelműen látszik, hogy gyermek regisztrált).
- b) A gyermek a szülő személyiségprofilját használja a közösségi portálon történő megjelenésre.
- c) Életkorát tekintve a felhasználó nem valós adatot ad meg a regisztráció során. A portál informatikai támogatottsága az életkor valódiságát csak számszerű adatok alapján szűri, de valótlán adatok megadása esetén, amennyiben azok számtanilag kielégítik a 13. évre vonatkozó feltételt, a gépi algoritmusok nem gátolják a regisztrációt.

A Ptk. 2:13.§-a alapján cselekvőképtelen az a kiskorú, aki a 14. életévét még nem töltötte be, ebből fakadóan – összevetve a Ptk. 2:8.§ (2) bekezdésével és 2:14.§ (1) bekezdésével – a *cselekvőképtelen kiskorú* önállóan tett jognyilatkozata – a törvényi kivételektől eltekintve – semmis; e tekintetben az általános szerződési feltételekben foglalt 13. életév a hazai jogszabályok alapján nem elégíti ki a törvényi követelményeket. Mivel a regisztráció révén kontraktuális kapcsolat jön létre a közösségi portált üzemeltető és a felhasználó között, így ezen szerződéses jognyilatkozat megtételére a 14. életévét be nem töltött kiskorú a jogszabályi rendelkezések fényében önállóan, a törvényes képviselő nélkül nem jogosult. Jogi szempontból életkor alapján további differencia tárgyat képezi a 14. életévét már betöltött, de a 18. életévét még el nem ért személy *korlátozott cselekvőképessége*, hiszen a közösségi portálokon navigált cselekvések (posztok, kommentek) révén a részükről is kifejtésre kerülhet személyiségi jogi sérelmeket okozó magatartás.

A *vétőképesség* fogalma a kártérítési jog jellemzője, amelyet az életkorral összefüggésben figyelembe kell venni a közösségi portálokon elkövetett személyiségi jogsértések következtében történő igényérvényesítés során, annak felróhatóságtól függő szankcióinak alkalmazása tekintetében. Marasztalásra ebből fakadóan a *vétőképtelen személy károkozására* irányadó felelősségi szabályok szerint kerülhet sor a Ptk. 6:544.§-a és 6:547.§-a alapján a bírói gyakorlatban kidolgozott szempontok egyidejű figyelembe vétele mellett.

A személyiségprofil által elkövetett személyiségi jogsértések elbírálása esetén *eljárás-jogi problémákat okozhat, valamint bizonyítási nehézséget vethet fel a személyiségprofil mögött álló természetes személyek, jogi személy esetén annak képviselőre jogosultjának azonosítása*, amely problémakör több gócpont köré szerveződik:

- a) A regisztráció során *nem szükséges megadni olyan azonosító adatokat, mint például a lakcím*, amely egy későbbi esetlegesen elkövetett jogsérelem esetén az alperessel történő kapcsolatfelvételt, elérhetőséget, személyének beazonosítását és kereseti kérelemben történő megjelölését szolgálná a bírósági eljárásban. Az azonosítást közvetett módon *a bejelentkezési adatok és IP-címek informatikai ellenőrzése* segítheti

elő, azonban a felhasználó nem minden esetben rendelkezik megfelelő informatikai szakismerettel, technikai eszközökkel ennek felderítésére.¹⁰ Kérdésként merül fel az is, hogy az alperes személyének beazonosítását szolgáló ezen közvetett adatok beszerzéséhez kapcsolódó többlet-kötelezettség mennyiben hárítható át a jogsértést elszenvedő személyre vagy értékelhető bírósági eljárásban a terhére. E tekintetben az Európai Bíróság a *Cornelius de Visser* ügyben utalt arra, hogy az uniós szinten érvényesülő joghatósági rendelkezések alkalmazása nem zárható ki arra hivatkozással, hogy a jogsértést elkövető személyének személyazonossága és lakcíme (elérhetősége) pontosan nem határozható meg vagy a bíróság nem rendelkezik ezen adatokra vonatkozó megbízható információkkal.¹¹

- b) Visszaélésszerű regisztráció a felhasználó által megadott adatokra és a felhasználó cselekményére vezethető vissza abban az esetben, ha a profil létrehozására nem valós adatokkal kerül sor; ez esetben *már a profilnév is lehet valótlan, megtévesztő*.¹² A név és a további adatok visszaélésszerű megadására a közösségi portálok platformja informatikai szempontból lehetőséget ad.
- c) Automatikus bejelentkezési funkció alkalmazása révén nem ellenőrizhető, hogy *de facto* a személyiségprofil mögött álló személy vagy más, az adott számítógépet használó személy tette-e meg a jogsértést megvalósító cselekményt, nyilatkozatot.¹³ A személyiségprofilhoz tartozó jelszó *feltörése révén* szintén sor kerülhet arra, hogy az adott személyiségprofil adatai mögé bújva ténylegesen más személy kövesse el a jogsértést.
- d) *Gyermekkorú és 18 életév alatti személyek* közösségi portálon tett jognyilatkozata, valamint az általa elkövetett személyiségi jogsérelmek esetén felmerülő jogi szempontú anomáliák feltárására a fentiekben már sor került.
- e) A Kúria a BH 2016.330. szám alatt közzétett eseti döntésében leszögezte, hogy hasonlóan az internetes oldalon való hozzászólás lehetővé tétele esetéhez, a közösségi oldalon a *személyiségprofil létrehozója is felelősséggel tartozik* a hozzászólások, kommentek tartalmáért abban az esetben, ha a jogsértő magatartás kifejtésére más felhasználó részéről került sor, de annak „helyszíne” az adott profil oldala vagy idővonala.¹⁴ A jogerős ítélet megköveteli, hogy a személyiségprofil fenntartójának számolnia kell az esetlegesen jogsértő tartalom megosztásának lehetőségével azáltal, hogy oldalán vagy idővonalán teret biztosít a hozzászólásra. Az objektív felelősség alapú jogsértés alól nem mentesít, hogy a személyiségprofil fenntartójának nincsen technikai lehetősége valamennyi komment moderálására; ez esetben a *biztonsági beállítások megfelelő alkalmazása révén tudja a hozzászólások lehetőségét korlátozni*.
- f) Nem mentesíthető a helytállási kötelezettség alól a jogsértést elkövető személy arra hivatkozással, hogy *olyan tartalmat osztott meg a közösségi portál felületén, amelynek más személy által történő előállítása, továbbítása vagy felhasználása már eredendően megsértette a sérelmet szenvedett személy személyiségi jogait*.¹⁵

¹⁰ BDT 2016.2766.

¹¹ C292/10. sz. ügy: A Bíróság ítélete a G vs. Cornelius de Visser között folyó ügyben (előzetes döntéshozatali eljárás iránti kérelem).

¹² BAKOS-KOVÁCS, 2017. (megjelentetés alatt).

¹³ K-H-PJ-2016-422.; PIT-H-PJ-2015-29.

¹⁴ K-H-PJ-2016-427.

¹⁵ PIT-H-PJ-2015-29.

4. A sérelmet szenvedett személye

A virtuális térben elkövetett személyiségi jogi sérelmek elszenvedője szintén nem a fizikai valóságban szembesül a jogsértő magatartás kifejtésével vagy – többek között – a jogsértés eredményével, hanem a cybertérben. Ebből fakadóan a közösségi portálokon elszenvedett személyiségi jogi sérelmek *online módon közvetlenül* azon *személyiségprofil* vonatkozásában realizálódnak, amelyre irányultan a jogsértő magatartás kifejtésre került azzal, hogy *ebből fakadóan érintik a személyiségprofil mögött álló személy* személyiségi jogait vagy *a személyiség offline részét*.¹⁶

Balás P. Elemér szerint a jog feladata a személyiség külső határainak védelme;¹⁷ ehhez kapcsolódóan megállapítható, hogy *a személyiségprofil nem más, mint a személyiség egy újabb szelete, de nem annak egésze, és nem attól teljes mértékben különböző új dimenziója*. E tekintetben a jogi védelem tárgya nem kettőződik meg, hanem a személyiségprofil az emberi személyiség technika fejlődése következtében kialakuló részeként értelmezhető.¹⁸

A személyiségprofil jogi szempontból védendő *komponensei* közé tartoznak a személyiségprofil neve és a felhasználó által megadott azonosító adatok (beleértve a felhasználó által feltöltött fényképeket is), a felhasználó által a közösségi portálon navigált cselekvéseiből levezethető személyiségjegyek, a felhasználóról kialakult szubjektív értékítélet, valamint az idővonal.¹⁹

A személyiségprofil, illetve ebből fakadóan a privátszféra *határait az informatikai jellegű profil- és adatvédelmi-biztonsági beállítások adják*, amelyek több dimenzióra tagolják a személyiségprofil más felhasználók számára megjelenő személyiség-részét.²⁰ A személyiségvédelem jogi eszköztára csak akkor aktivizálódik, ha az egyén külső és belső kontrollmechanizmusai már nem tudják megakadályozni olyan magatartás külvilágban (akár online térben) történő kifejeződését, amely más személyek privátszférájába indokolatlan mértékben avatkozik bele.²¹ A személyiségvédelem jogi szabályozásának ezen funkcionális megközelítése, valamint a mögöttes szabályozási cél (társadalmi-pszichológiai tényezők) a személyiségi jogi sérelmet elszenvedett személy szempontjából azt a követelményt támasztják, hogy az egyén minden olyan előrelátható szükséges intézkedést tegyen, amellyel önvédelmi mechanizmusait aktiválni tudja, önmagát – legalábbis az adott helyzetben általában elvárható mértékben – védje meg. Ennek leképeződése a *biztonsági- és*

¹⁶ SZIT-H-PJ-2016-62.

¹⁷ BALÁS P. Elemér: *Személyiségi jog*. In: Szladits Károly (szerk.): Magyar Magánjog I. Általános rész. Személyi jog. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1941. 625.

¹⁸ BAKOS-KOVÁCS, 2017. (megjelentetés alatt); NYONI, Phillip –VELEMPINI, Mthulisi: *Data protection laws and privacy on Facebook*. South African Journal of Information Management, 2015. 17. évf. 1. szám, <http://www.sajim.co.za/index.php/SAJIM/article/view/636/html> (2017. április 8.); Privacy concerns with social networking services. https://en.wikipedia.org/wiki/Privacy_concerns_with_social_networking_services (2017. április 8.); Urheber- und Persönlichkeitsrechte in sozialen Netzwerken. <https://irights.info/artikel/urheber-und-pers-nlichkeitsrechte-in-sozialen-netzwerken/5793> (2017. április 8.).

¹⁹ SZÓKE Gergely László: *Az európai adatvédelmi jog megújítása – Tendenciák és lehetőségek az önszabályozás területén*. HVG-ORAC, Budapest, 2014. 64.; BALOGH Zsolt György: *Adatvédelem és információszabadság*. Fundamentum. 2004. 8. évf. 4. szám, 56.; Lásd erre vonatkozóan részletesen: BAKOS-KOVÁCS, 2017. (megjelentetés alatt).

²⁰ DOJCSÁK Dániel: *Így rombolta le a Facebook a privát szférát*. <https://www.hwsz.hu/hirek/44482/facebook-adatvedelem-szemelyisegi-jogok-kozossegi-web-privat-szfera.html> (2017. április 7.); NYONI – VELEMPINI, 2015. (2017. április 08.).

²¹ Ptk. 2:42.§ (1) bek.

adatvédelmi beállítások funkciója, amelyre vonatkozóan az a jogi következtetés vonható le, hogy a biztonsági beállítások kezelése a közösségi portálokön elkövetett személyiségi jogi jogsértések vonatkozásában olyan *jogilag releváns ténynek* tekinthető, amelyet *a bíró a jogvita elbírálásánál köteles figyelembe venni*. A tudatos felhasználói magatartás és az egyén önvédelmi kötelezettsége megkövetelik, hogy a felhasználó – akár tevőleges magatartásával – megfelelően gondoskodjon privátszférája védelméről,²² amely követelményt a közösségi portálok informatikai rendszere többszörösen támogatja a felhasználót figyelmeztető jelzések gyakori felugrásával. Ebből fakadóan amennyiben a felhasználó nyilvános beállításokkal adja meg személyes adatait a közösségi portálok felületén, és azokat más felhasználó továbbítja további felhasználók számára, akkor személyiségi jogi jogsértés a személyes adatok védelméhez való jogra alapítottan nem következik be, hiszen az adatok eredendően bárki számára hozzáférhetőek és a keresőmotorok által listázhatóak voltak. Ugyanakkor azonban, ha a felhasználó ugyanezen adatainak publicitási fokát a biztonsági- és adatvédelmi beállítások révén korlátozza, és azok elérhetőségét csak meghatározott ismerősi kör számára redukálja, viszont ezen adatait más felhasználó (akár mentések és másolások révén) a megjelölt ismerősi körön kívül a nyilvánosság felé továbbítja, a személyiségi jogi sérelem megállapítható.²³ Ebből fakadóan a személyiségprofil *biztonsági- és adatvédelmi beállításai, mint az eset összes körülményeinek speciális komponense, a jogvita releváns elemét képezik, és bírói vizsgálat tárgyát jelentik*.²⁴

A bírói gyakorlat egységes abban, hogy személyiségi jogi jogsértés nem csupán abban az esetben állapítható meg, ha a sérelmet szenvedett felhasználó személye *közvetlenül* felismerhető a sérelmezett online tartalomból, hanem abban az esetben is, ha *az érintett személye* – akár linkek vagy hivatkozások révén, akár a közlemény tartalmából levezetve – *közvetett módon*, de egyértelműen *beazonosítható*, visszakereshető.²⁵

A személyiségi jog eszköztárának megfelelő alkalmazásával figyelmet kell szentelni annak vizsgálatára, hogy a közösségi portálokön megvalósuló személyiségi jogi jogsértések tekintetében – különös tekintettel a vélemény-nyilvánítás szabadságára, valamint a becsület és a jóhírnévhez fűződő jog védelmére – a sérelmet szenvedett személy *közzszereplőnek* tekinthető-e. A közzszereplői minőség nem kötődik formális társadalmi vagy jogi státuszhoz, a közzszereplés tényét megalapozza a köz érdekében történő felszólalás, szerepvállalás, politikai, társadalmi vagy művészeti tevékenység akár eseti jelleggel,²⁶ akár szűkebb helyi közösség előtt, akár nagy nyilvánosság előtt,²⁷ valamint az is, ha valaki olyan eseményen vesz részt, amelyet közpénzből finanszíroznak.²⁸ A közzszereplés ténye nem köthető kizárólag az adott személy pozíciójához, hivatali beosztásához, közéleti státuszához, hanem a jogi helyzet szempontjából releváns konkrét élethelyzet megítélése alapján kell állást foglalni a kérdésben.²⁹ Nem tekinthető közzszereplőnek a perben félként eljáró állami szerv képviselőtét ellátó jogtanácsos a polgári per nyilvános tárgyalása során.³⁰

²² FIT-H-PJ-2015-864.

²³ K-H-PJ-2016-435.

²⁴ FIT-H-PJ-2015-324.; 7-H-PJ-2016-4.

²⁵ PK 13. sz. állásfoglalása; DIT-H-PJ-2015-6.; K-H-PJ-2016-427.; 12-H-PJ-2015-3.

²⁶ 14-H-PJ-2015-103.

²⁷ 6-H-PJ-2015-33.

²⁸ BH 2017.86.

²⁹ SZIT-H-PJ-2015-96.; BDT 2011.2420.

³⁰ BDT 2016.3441.

A személyiségi jogokat a Ptk. 2:54.§ (1) bekezdése alapján személyesen lehet érvényesíteni.³¹ Amennyiben a személyiségprofil mögött álló személy – a korábbiakban kifejtett visszaélészerű regisztráció okán vagy életkora folytán – a jogsértő magatartás kifejtésének időpontjában (és nem a regisztráció időpontjában) cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes, az igényérvényesítésre a (2) és (3) bekezdésben foglaltak szerint van lehetőség akként, hogy cselekvőképtelen kiskorú helyett törvényes képviselője jogosult eljárni.

A közösségi portálokon elkövetett személyiségi jogi sérelmek speciális eseteként értelmezzük azt, amikor a *szülő* (jogi szempontból a gyermek törvényes képviselője) *szerepeltet gyermeke képmását tartalmazó fényképet* a közösségi média-felületen.³² E tekintetben a közösségi portálokon megvalósuló személyiségi jogi sérelem az alábbi attribútumokkal határolható körül:

- a) az elkövető és az elszenvető személye között egy kiszolgáltatottságon alapuló kapcsolat áll fenn;
- b) a jogsértést elkövető olyan személy, akinek feladata egyébként a sérelmet szenvedett személy védelme, számára a biztonság megteremtése (ide sorolható pl. a biztonsági beállítások megfelelő kezelése);
- c) cselekvőképtelen kiskorú sérelmére elkövetett személyiségi jogsértés érvényesítése során érdek-összeütközés áll fenn a Ptk. 2:54.§ (2) bekezdésére figyelemmel a gyermek és annak törvényes képviselője között, ha a jogsértő magatartás kifejtője a szülő;
- d) a gyermek beleegyezésének interpretációja nem mellőzhető;³³
- e) a személyiségi jogi sérelem elszenvetője olyan személy, aki a közösségi portálon személyiségprofillal nem jelenik meg; a passzív alanyi kör vizsgálatát tekintve tehát a jogsértés kilép az online térből az offline térbe;
- f) a gyermekekről közzétett fényképek és egyéb információk bűncselekmény elkövetésének is táptalaját adhatják, valamint a fényképek manipulációja és megváltoztatása révén is eredményezhetik a személyiségi jogok sérelmét.

5. A jogsértő magatartások közös attribútumai

A közösségi portálokon elkövetett személyiségi jogsértés realizálódhat egyrészt a közösségi portál üzemeltetője és a felhasználó közötti relációban azzal, hogy közöttük egyben kontraktuális kapcsolat is fennáll, valamint bekövetkezhet felhasználók egymás között viszonyában. Technikai szempontból a *felhasználói jogállás* előfeltétele az olyan személyiségi jogot sértő cselekményeknek is, ahol a jogsértés – annak eredményét tekintve – kilép a közösségi média-felületről más online platformokra vagy az offline térbe.

A nevesített személyiségi jogok tekintetében a *közösségi portál üzemeltetője által elkövetett személyiségi jogi jogsértés a személyes adatok és a levéltitok védelméhez való jog* megsértésében realizálódhat tipikusan abban az esetben,³⁴ ha a közösségi portál üze-

³¹ FIT-H-PJ-2015-864.

³² FIT-H-PJ-2016-341.; *Beperelte szüleit a facebook-os gyerekfotók miatt.*

<http://www.origo.hu/techbazis/20160915-beperele-szuleit-facebook-lany-gyerekfotok.html> (2017. június 1.).

³³ GYURKÓ Szilvia: *Gyermekek a Facebookon.* <https://wmn.hu/ugy/776-gyerekem-a-facebookon> (2017. június 1.); VIMLÁTI Anna: *A Facebook-ozás jogi vetületei.* <http://www.ugyvedmediator.hu/hu/blog/81-a-facebook-ozas-jogi-vetuletei> (2017. június 1.).

³⁴ A Facebook spamekkel elleni és vírusvédelemre hivatkozva betekinthet a felhasználók privát üzeneteibe. A

meltetője a felhasználó által megadott *adatokat* (szerepeljen az akár privát üzenetben) a felhasználási feltételekben foglaltakon túlterjeszkedve *jogellenesen továbbítja* – akár adatelemzés céljából – a leányvállalatain és más profil-bejelentkezésen alapuló online szolgáltatásokon kívüli szervezetek, felhasználók részére.³⁵ Az előbbiekkal összefüggésben megvalósuló személyiségi jogi sérelem elbírálásának *kettős jogalapja* lehet: a) a felek között kontraktuális kapcsolat áll fenn, ahol *szerződésszegést* valósít meg a közösségi portál üzemeltetőjének azon cselekménye, melynek következtében a felhasználó személyes adatait az általános szerződési feltételektől eltérően, illetve azon túlmenően kezeli; b) a *felhasználó választása szerint* kérheti a *személyiségi jogi* sérelmek esetén felhívható objektív és szubjektív jogkövetkezmények alkalmazását. Az igényérvényesítés jogalapjának megválasztása tekintetében megállapítható, hogy a felhasználó vagylagosan mindkét jogalapot felhívhatja, azonban ha teljes kárának megtérítésére valamely jogalap alapján sor került, a másik jogalap tekintetében követelését már nem érvényesítheti.

Amennyiben a személyiségi jogi sérelem *felhasználók egymás közötti* viszonyában realizálódik, akkor a sérelmet szenvedett felhasználó kérheti a *személyiségvédelem* felrögzítésétől független *szankcióinak* alkalmazását, valamint az arra vonatkozó szabályok szerint sérelemdíj vagy kártérítés megítélését. Az egyes felhasználó részéről kifejtett magatartás – a törvényben nevesített személyiségi jogokat alapul véve – *sértheti a névhez, képmáshoz és hangfelvételhez való jogot, a becsülethez és a jó hírnévhez való jogot, a magántitokhoz való jogot (beleértve a levéltitok védelmét),³⁶ a személyes adatok védelméhez való jogot, valamint a kegyeleti jogokat.*³⁷

A jogsértő magatartás kifejtésére sor kerülhet egyrészt a *regisztráció során* (más személy nevének vagy képmásának a felhasználása alapján), a *felhasználó által a közösségi portálon navigált cselekvések* által (bejegyzések,³⁸ posztok,³⁹ kommentek révén,⁴⁰ adatvé-

privát üzenetekben foglaltak – a jogi értékelést tekintve – levéltitoknak minősülnek. A levéltitokhoz való jog megsértésének minősül valamely programozási hiba miatt előálló olyan rendszerzavar, melynek keretében a közösségi média-felületen folytatott privát levelezések és üzenetek tartalma jut nyilvánosságra.

Ausztriában 25 000 felhasználó csatlakozott ahhoz a keresethez, amelyet a Facebook Ireland Ltd. ellen nyújtottak be arra hivatkozással, hogy a közösségi portál működtetője elősegítette az amerikai Nemzetbiztonsági Ügynökség (NSA) PRISM nevű megfigyelőprogramjának működését azáltal, hogy átadta egyes felhasználói adatait az ügynökségnek. A felhasználók személyes adatainak a kezelésével összefüggésben az is kifogásolásra került, hogy az oldal követi, hogy a felhasználók milyen internetes tartalmakat kedveltek és látogattak meg. *Irish High Court hears DPC lawsuit against Facebook & Schrems*. <http://europe-v-facebook.org/EN/en.html> (2017. június 2.).

³⁵ Lásd ehhez kapcsolódóan: C-362/14. sz. ügy: A Bíróság ítélete Maximillian Schrems és a Data Protection Commissioner között, a Digital Rights Ireland Ltd. részvételével folyamatban lévő eljárásban; *Több tízezer perlik a Facebookot magánszféra megsértése miatt*. [http://hvg.hu/tudomany/20140806_Tobb_tizezen_perlik_a_Facebookot_maganszféra megsértése miatt](http://hvg.hu/tudomany/20140806_Tobb_tizezen_perlik_a_Facebookot_maganszfera_megsertese_miatt) (2017. április 7.); *Facebook Data Policy* https://www.facebook.com/full_data_use_policy (2017. április 8.); DÖNGES, Jan: *Computer errechnet unsere Persönlichkeit: Was Facebook-Likes über uns verraten*. <http://www.spektrum.de/news/was-facebook-likes-ueber-uns-verraten/1326951> (2017. április 8.); NAGY Nikolett: *Mutasd a Facebookod, megmondom, ki vagy*. <http://www.origo.hu/tudomany/20161007-rep-n-up-startup-izrael-dld-innovacios-fesztival-tech-facebook-kozossegi-media-onkep.html> (2017. április 7.).

³⁶ 10/1-H-PJ-2016-1.

³⁷ *A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság ajánlása az online adatok halál utáni sorsáról*. http://naih.hu/files/Ajanlas_online-adatok-halal-utani-sorsarol.pdf (2017. április 7.).

³⁸ K-H-PJ-2016-422.; 3070/2017. (IV. 19.) AB határozat; SZIT-H-PJ-2015-96.; SZIT-H-PJ-2016-19.; 7-H-PJ-2016-4.; 14-H-PJ-2015-96.

³⁹ SZIT-H-GJ-2016-118.

⁴⁰ 14-H-PJ-2015-103.; 14-H-PJ-2016-5.

delem szempontjából a megosztások alkalmazásával), valamint a közösségi média-felületen kívüli online vagy offline cselekvések vonatkozásában (pl. a közösségi portálon elérhető adatok vagy fényképek mentése, továbbítása és céltól eltérő felhasználása során akár más internetes tartalom-szolgáltatás révén,⁴¹ akár a nyomtatott sajtóban). Gyakori eset a bírói gyakorlatban, amikor a közösségi portálon tett bejegyzés vagy feltöltött fénykép felhasználása – az eredeti céltól függetlenül – más online hírportálon, sajtóközleményben vagy nyomtatott sajtóban megjelent cikk alapjául szolgál.⁴² A közösségi portálon navigált felhasználói cselekmények közül az online tartalom kedvelése (Like funkció alkalmazása révén) nem valósít meg személyiségi jogot sértő cselekményt abban az esetben sem, ha a kedvelés olyan bejegyzésre, hozzászólásra vagy megosztásra vonatkozik, amely – más szempontból – jogsértő.⁴³

A cybertér specialitása, hogy a személyiségi jogok megsértése adott esetben informatikai-technikai okokra is visszavezethető, ahol tevőleges emberi beavatkozás nélkül, kémprogramok, vírusfertőzés vagy előre programozott számítógépes algoritmusok behatása következtében kerülhetnek nyilvánosságra a felhasználó privátszférájába tartozó adatok, és ahol a számítógépes programot létrehozó személye (jogi szempontból a károkozó) nem azonosítható. Ezen jogsértések további jellegzetessége, hogy gyakran a felhasználó is hozzájárul a jogsértés bekövetkezéséhez azáltal, hogy maga nyitja meg azt a linket, telepíti számítógépére azt a fájlt, amely tartalmazza a rosszindulatú informatikai kártevőt. Bár a Facebook általános szerződési feltételei kifejezetten tiltják az ilyen jellegű felhasználói cselekmények közösségi portálok felületén történő megvalósítását, ellenőrzése a portál üzemeltetője részéről nem lehetséges.

A közösségi portálok működési elveiből levezetve két további speciális esetét is megkülönböztethetjük a jogsértő cselekmény kifejtési módjának. Egyrészt jogsértés valósul meg abban az esetben, ha a felhasználó a közösségi portálon saját profilja alatt akár a hírfolyamon, akár idővonalán, akár csoportaktivitása során olyan online tartalmat oszt meg azok valóságtartalmának ellenőrzése nélkül külső hivatkozások linkelésével, amelyek tartalmukban személyiségi jogokat sértenek.⁴⁴ Emellett egységes a bírói gyakorlat abban, hogy azzal, hogy a felhasználó – a biztonsági beállításokat is figyelembe véve – olyan profilt működtet, ahol lehetőséget teremt más felhasználók által tett, adott esetben jogsértő tartalmú kommentek közzétételére, maga is részese lesz a véleményközlésnek vagy tényállításnak, amely helytállási kötelezettségét megalapozza.⁴⁵ A kommentek utólagos törlése (moderálása) nem teszi meg nem történtté a komment közzétételével bekövetkezett jogsértő helyzetet, hiszen az ilyen közleményekért fennálló helytállási kötelezettség önmagában a jogsértő közlés tényén alapszik. Nem alkalmazhatóak a felelősség alóli mentesülésre az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokkal, valamint információs társadalommal összefüggő egyes kérdésekről szóló 2001. évi CVIII. törvény közvetítői szolgáltatóra vonatkozó rendelkezései sem, hiszen a kommentek – mint magánjellegű megnyilvánulások – nem tartoznak a törvény tárgyi hatálya alá.⁴⁶

⁴¹ BH 2017. 86.

⁴² K-H-PJ-2015-511.; 18-H-PJ-2011-40.

⁴³ 14-H-PJ-2016-5.

⁴⁴ K-H-PJ-2016-427.; PIT-H-PJ-2015-29.; SZIT-H-PJ-2016-62.; 3-H-PJ-2014-32.; 10/1-H-PJ-2016-1.; 12-H-PJ-2015-3.; 14-H-PJ-2015-96.

⁴⁵ BH 2016. 330.; K-H-PJ-2016-427.; SZIT-H-PJ-2016-19.; 12-H-PJ-2015-3.

⁴⁶ 19/2014. (V. 30.) AB határozat.

A bejegyzésekben, kommentekben és hozzászólásokban tett közléssel megvalósuló személyiségi jogot sértő cselekmények elbírálása során figyelemmel kell lenni a közlés tartalmára a tekintetben, hogy *azt nyilvánosságra szánták vagy magánjellegű kijelentésnek tekinthető*. A magáncélra szánt közlések jogi megítélése szintén több dimenzióban történik: a felhasználó által használt biztonsági- és adatvédelmi beállításoktól függően nyilvános vagy korlátozott hozzáférésű közlemények között tehető különbség, illetve a publicitás teljes kizárása mellett privát üzenetben is folyhat a kommunikáció. További distinkcióként jelenik meg a vélemény-nyilvánítás szabadságával összefüggésben, valamint a becsület és a jóhírnév védelméhez kapcsolódóan annak vizsgálata, hogy a közlésben megfogalmazottak *vélemény-nyilvánításnak/bírálatnak/értéktételeknek vagy tudósításnak/tényállításnak/tényközlésnek* minősíthetők.⁴⁷

A károkozó tevékenység kifejtésének *földrajzi helye* azon államhoz köthető, ahol a jogsértő közleményt feltöltötték vagy jogsértő cselekményt az elkövető elindította, navigálta az elektronikus rendszerben. A közösségi média-felületen vagy onnan nyert adatra vonatkozóan megvalósított személyiségi jogi jogsértő magatartások kifejtésének virtuális „*helyszíne*” lehet *privát üzenet* (nem nyilvános), publicitási foktól függően a felhasználó *idővonal*a (együttesen mérlegelve azokat az adatvédelmi beállításokat is, hogy az adott idővonalon szereplő bejegyzéseket ki tekintheti meg),⁴⁸ csoporttagság esetén a csoporton belüli *posztok*, valamint ezekhez kapcsolódó *hozzászólások*, illetve közösségi média-felületen kívüli más *online tartalmak* vagy *offline* orgánumok.

6. A jogsértő eredmény

A közösségi portálok működési elveit is szem előtt tartva az online szférában az egyének közötti kapcsolattartás tér és időbeli korlátok nélkül zajlik, melynek következménye az, hogy a közösségi portálon navigált felhasználói cselekmények mérhetetlenül *gyorsan és rendkívül rövid idő alatt széles célközönséget elérve, földrajzi határok nélkül realizálhatják a jogsértő eredményt*.⁴⁹ További jellemzője a közösségi média-felületen elkövetett személyiségi jogi tárgyú jogsértéseknek, hogy az alkalmazások informatikai támogatottsága következtében lehetőség nyílik arra, hogy a jogsértés *eredménye* az annak alapjául szolgáló felhasználói cselekmény visszavonását és törlését, tehát jogi értelemben véve *a reparációt és a helyreállítást követően is elérhető maradjon* a mentési, tárolási és archíválási funkciókra tekintettel.⁵⁰

Az online felületen megvalósuló személyiségi jogi sérelmek tekintetében megállapítható, hogy annak eredménye megjelenhet *a közösségi portál média-felületén, más online internetes tartalmakban, valamint offline módon, pl. a nyomtatott sajtóban* is.⁵¹ Amennyiben a károkozó magatartás eredménye *online* formában realizálódik, akkor nem hagyható figyelmen kívül az a tény, hogy a jogsértő tartalom *annak közzétételével bármely államban hozzáférhetővé válik*, amelyre vonatkozóan az Európai Bíróság interneten elkövetett

⁴⁷ SZIT-H-GJ-216-118.

⁴⁸ Facebook Data Policy (2017. 04. 08.); Facebook adatvédelmi beállítások és eszközök (2017. április 8.).

⁴⁹ 12-H-PJ-2015-3.

⁵⁰ Vö. BAYER Judit: *A háló szabadsága – az internet tartalmának szabályozási problémái a vélemény-nyilvánítás szabadsága tükrében*. Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2005. 12.; FIT-H-PJ-2017-2.

⁵¹ K-H-PJ-2016-435.

személyiségi jogi jogsértésekkel összefüggésben kialakult gyakorlata fényében az alábbi következtetések vonhatóak le:⁵²

- a) A károkozó tevékenység kifejtésének a helye (feltöltés) *elválhat* a kár/sérelem bekövetkezésének helyétől (hozzáférhetőség vagy letöltés) a közösségi média-felületen elkövetett személyiségi jogi sérelmek esetében is.⁵³
- b) A kár minden olyan államban bekövetkezik, ahol az adott jogsértő tartalom *elérhető*, letölthető. Jogi szempontból a *kártérítés mértékének meghatározásánál bír relevanciával* az, hogy az eredmény mely államban milyen mértékben realizálódik (figyelembe véve a nyelvi korlátokat, a tevékenység kifejtésének helyét, a letöltések számát, a hozzáférhetőség idejét stb.).
- c) A Debreceni Ítéltábla a BDT 2013.2884. szám alatt közzétett eseti döntésben megállapította azt, hogy magyar bíróság joghatósággal rendelkezik a személyiségi jogok megsértésére alapított kártérítési kereset elbírálására, ha a sérelmet szenvedett fél érdekeinek központja (természetes személy esetében a szokásos tartózkodási hely) Magyarországon van, és az általa sérelmezett, a jóhírnévhez és a képmáshoz való jogot sértő, internetes felületen közzétett riportfilmek, videofelvételek külföldi domainnévvel rendelkező közösségi portálokon érhetőek el. Személyiségi jogsértések esetén a közösségi média-felületeken tett közlések és megosztott tartalmak vonatkozásában a károkozó magatartás bekövetkezésének helye nem határozható meg megfelelő pontossággal, azonban a károsító eredmény *egyértelműen beáll* abban az államban, ahol a *sérelmet szenvedett fél életvitelszerűen tartózkodik*.⁵⁴

7. A jogsértés határon átnyúló jellege

A virtuális tér földrajzi határok nélkülsége, a közösségi médiafelületek ismerősi kapcsolatokra épülő szerveződési-működési elve, valamint a megosztás funkció beépítettsége hatványozottan járul hozzá ahhoz, hogy a közösségi portálokon elkövetett jogsértések megítélésénél a jogvita elbírálása során felmerül a *határon átnyúló elemek* jogi szempontú értékelése. Ebből fakadóan – további kutatások részeként – nem mellőzhető egy, a személyiségi jogsérelemmel összefüggésben felmerülő joghatósági kikötésekre és az alkalmazandó jog szabályaira kiterjedő jogi szempontú analízis.

⁵² C-509/09. és C-161/10. egyesített ügyek: eDate Advertising GmbH kontra X, valamint Olivier Martinez és Robert Martinez kontra MGN Limited (előzetes döntéshozatal iránti kérelem); C-362/14. sz. ügy: A Bíróság ítélete Maximilian Schrems és a Data Protection Commissioner között, a Digital Rights Ireland Ltd. részvételével folyamatban lévő eljárásban; MIKOLA Orsolya Irén: *Az Európai Bíróság ítélete internetes személyiségi jogi jogsértésekről*. JeMa hallgatói különszám, 2011. 14-18.

⁵³ BARTÓKI-GÖNCZY Balázs: *Joghatósági kérdések az interneten elkövetett személyiségi jogi jogsértések esetén – különös tekintettel az európai és amerikai gyakorlatra*. In Medias Res – folyóirat a sajtószabadságról és médiaszabadságról, 2012. 6. évf. 1. szám, 91-104.

⁵⁴ BDT 2014.2884.